

УДК378. 011.3-051

Т.О. Рибкіна
rybkina.tetiana@gmail.com

ФОРМИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ОБМЕЖЕНІ МОЖЛИВОСТІ ЗДОРОВ'Я

Rybkina T.O. Forms of out-of-school activities for the children with physical disabilities / T.O. Rybkina // Actual problems of the correctional education : Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Edition VI. Issue 2.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 201–210

У статті описано найбільш використовувані форми групової роботи з учнями. Проаналізовано публікації про напрямки реалізації інноваційної освітньої діяльності в Україні та їх використання у навчальних закладах.

Розкрито, що головним напрямком роботи формування особистості дитини-інваліда є створення позитивного світобачення та його закріплення. А саме, використання форм та методів роботи, які включають дитину у суспільно-корисну діяльність з раннього віку, відповідно його психофізичних можливостей на інтересів. Діти з психофізичними порушеннями у зв'язку із обмеженістю розвитку мисленнєвих процесів, слабкістю засвоєння загальних понять та закономірностей з певним відставанням починають розбиратись у питаннях загального устрою, у поняттях моралі. Починаючи з молодшого шкільного віку, їх знання у цьому досить поверхові. Тому формування таких принципів не може обмежитись оглядовими класними годинами, бесідами та короткими усними включеннями під час виховного процесу. Ця робота має бути цілісна і взаємопов'язана з оточуючим середовищем, плином світової культури та невід'ємно чітко виходити за межі спеціального закладу. З огляду на це підґрунтя, групові форми допомагають переймати закріплені у культурі способи взаємодії людей і дії з предметами, засвоює зразки норм поведінки, що стають основою ціннісної сфери особистості, яка формується.

У роботі зазначено, що форми позакласної та позашкільної виховної роботи є ефективними для створення умов соціального досвіду учнів спеціалізованих шкіл, у результаті чого, формується взаємозв'язок з культурно-освітніми та науково-дослідними закладами міста, країни.

Виділено ефективну форму взаємозв'язку спеціальної школи і соціального середовища як музейний простір. Проаналізовано роботу сучасних педагогів-дослідників у розвитку даного напрямку та

підкреслено потребу цього напрямку у корекційній педагогіці. На основі аналізу зарубіжної літератури, чітко помітно високу тенденцію розвитку цього виду групової роботи як навчання у рамках музеїв, артцентрів та авторських виставок мистецтв.

Ключові слова: форми групової роботи, корекційна освіта, спеціалізований заклад, дитина з особливими потребами, моральне виховання, екскурсії до музею.

Т.А. Рыбкина. Формы внеклассной работы с детьми, которые имеют ограниченные возможности здоровья

В статье рассмотрены наиболее используемые формы групповой работы с учащимися. Проанализированы публикации о направлениях реализации инновационной образовательной деятельности в Украине и использование их в учебных учреждениях.

Раскрыто, что важным направлением работы по формированию личности ребенка-инвалида является создание положительного мировоззрения и его закрепление. А именно, использование форм и методов работы, которые включают ребенка в общественно-полезную деятельность с раннего возраста, соответственно его психофизических возможностей и интересов. Дети с психофизическими нарушениями в связи с ограниченностью развития мыслительных процессов, слабостью усвоения общих понятий и закономерностей с определенным отставанием начинают разбираться в вопросах общего устройства, в понятиях морали. Начиная с младшего школьного возраста, их знания в этом достаточно поверхностны. Поэтому формирование таких принципов не может ограничиться обзорными классными часами, беседами и короткими устными диалогами во время воспитательного процесса. Эта работа должна быть целостной и связана с окружающим миром, с течением мировой культуры, идти неразрывно и выходить за пределы специального учреждения. Учитывая эти аспекты, групповые формы помогают перенимать закрепленные в культуре способы взаимодействия и деятельности людей, усваивать образцы норм поведения, в последующем которые становятся основой формирующейся личности.

В работе отмечено, что формы внеклассной и внешкольной воспитательной работы являются эффективными для создания условий социального опыта учащихся специализированных школ. Подчеркнуто потребность формирования взаимосвязей с культурно-образовательными и научно-исследовательскими учреждениями города, страны.

Выделено эффективную форму взаимосвязи специальной школы и социальной среды как музейное пространство. Проанализирована работа педагогов-исследователей в развитии данного направления и

подчеркнуто потребность этого направления в коррекционной педагогике. На основе анализа зарубежной литературы, четко заметно высокую тенденцию развития этого вида групповой работы как обучение в рамках музеев, арт центров и авторских выставок искусств.

Ключевые слова: формы групповой работы, коррекционное образование, специализированное учреждение, ребенок с особыми потребностями, нравственное воспитание, экскурсии в музей.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави важливим є формування морального світогляду та збереження культурних надбань молодим поколінням, оскільки це є гарантією підтримки та підвищення моральної культури суспільства. Саме з дитинства закладається розуміння цінності історичного процесу, національних традицій, культурно-історичних пам'яток наших предків. Це знання формує самосвідомість і самоцінність дитини та її любов до родини і рідної землі, загальнолюдських цінностей. Це висвітлює Конституція України, Національна доктрина розвитку освіти, Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Моральні якості особистості закладаються у процесі життя людини, яка знаходиться у межах певного соціокультурного середовища. Основою для формування цих якостей стають почуття любові та прихильності до своєї культури, свого народу почуття відповідальності за долю Батьківщини. Спостерігаючи за відношенням дорослих, спілкуючись з ними, дитина переймає закріплені у культурі способи взаємодії людей і дії з предметами, засвоює зразки норм поведінки, що стають основою ціннісної сфери особистості, яка формується. Діти з психофізичними порушеннями у зв'язку із обмеженістю розвитку процесів мислення, слабкістю засвоєння загальних понять та закономірностей з певним відставанням починають розбиратись у питаннях загального устрою, у поняттях моралі, їх знання у цьому досить поверхові. Тому формування таких принципів не може обмежитись оглядовими класними годинами, бесідами та короткими усними включеннями під час виховного процесу. Ця робота має бути практична, цілісна і взаємопов'язана з оточуючим середовищем, плином світової культури та обов'язково виходити за межі спеціального закладу.

Метою публікації є висвітлення форм групової роботи з вихованцями, які мають психофізичні особливості та визначення найбільш доцільного засобу посилення виховного впливу на учнів у напрямку морального виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові підходи до виховання моральних якостей соціально-активної особистості

представлені у дослідженнях В. Бондар, О. Вишневський, А. Колупасва, В. Мацюк, О. Любара, В. Синьов, М. Фіцула, М. Ярмаченко.

Спираючись на аналіз останніх досліджень колег корекційної педагогіки, на сучасному етапі реформування спеціальної освіти суттєво збільшилися дослідження питань зв'язку морального виховання і особистісного розвитку різних за нозологією категорій дітей з психофізичними вадами: у олігофренопедагогіці – Т. Гудіна, Т. Добровольська, Л. Ісаєва, А. Карачов, В. Колягина, О. Тишина та ін.; у тифлопедагогіці – А. Аكوпова, С. Федоренко, Е. Ютріна, І. Яковлева та ін.; у сурдопедагогіці – М. Нікітіна, Е. Пушин, Ю. Труханова, Л. Янько та ін.; у логопедії – Н. Гончарова, Г. Гуменська, Г. Кузнецова та ін.

Виклад основного матеріалу. Головним напрямом роботи формування особистості дитини-інваліда є створення позитивного світобачення та закріплення його впродовж життя. Використовуючи форми та методи позакласної та позашкільної роботи, дитину включають у суспільно-корисну діяльність з раннього віку, відповідно його психофізичних можливостей на інтересів. Завдання позакласної та позашкільної роботи полягає в закріпленні, збагаченні та поглибленні знань, набутих у процесі навчання, застосуванні їх на практиці; розширенні загальноосвітнього кругозору учнів, формуванні в них наукового світогляду, вироблення вмінь і навичок самоосвіти; формуванні інтересів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту, виявленні і розвитку індивідуальних творчих здібностей та нахилів; організації дозвілля школярів, культурного відпочинку та розумних розваг; поширенні виховного впливу на учнів у різних напрямках виховання.

Для вирішення цих завдань у роботі з дітьми, які мають психофізичні вади, ефективніше залучати учнів у групові форми роботи та групове рішення задач.

До найбільш використовуваних форм належать години класного керівника, гуртки художньої самодіяльності, гуртки, клуби, робота з періодичною пресою, політичні інформації, обговорення радіо- і телепередач, випуск стінної газети, походи, екскурсії.

Година класного керівника

Ця форма є найбільш популярною у роботі педагогів. По простоті проведення вона використовується якбагатофункціональний засіб формування в учнів знань, умінь і звичок моральної поведінки, оволодіння загальнолюдськими і національними морально-духовними цінностями. Тематику таких годин розробляє класний керівник. Класна година відповідно від поставлених цілей і може виконувати просвітницьку, формуючу, направляючу або ж орієнтуючу функцію. Її проводять у формі етичної бесіди, лекції, диспуту, усного журналу, зустрічі з цікавими людьми, обговорення книг та ін.

Гуртки художньої самодіяльності

При кожному закладі постійно працюють гуртки. Основним завданням в роботі гуртків художньої самодіяльності є організація змістовного дозвілля учнів у вільний від навчання час, створення умов для розвитку творчих здібностей учнів, самовдосконаленню, розвитку самостійності та активності, формування їх естетичного смаку (прищеплення учням любові до прекрасного, до мистецтва, до народних звичаїв та традицій) та сприяння фізичного розвитку людини. Діти переключають свою увагу з учбової діяльності на творчу.

Робота з періодичною пресою

Важче робота з періодичною пресою, адже вона направлена на самостійне опрацювання і може займати досить багато часу для виконання.

Ця форма роботи є колективною. діти зачитують, обговорюють чергові номери газет, журналівабо опрацьовують з різних джерел спільну тему.

Педагог може запланувати обговорення з учнями окремих матеріалів з газет, виготовлення альбомів з газетних вирізок, ознайомлення школярів з роботою місцевої друкарні й редакції та ін. Але для того, щоб захопити цим видом роботи, вчитель має сам постійно цікавитись новими виданнями, опрацьовувати публікації. Педагог має включати цей матеріал для читання й обговорення на моральні, екологічні, спортивні, політичні, теми. Працюючи над періодикою, варто використовувати різні методи роботи, як читання вголос, самостійне читання, занотовування цікавих фактів, переказ.

Але ця форма частіше має епізодичний характер і рідко систематичний.

Політичні інформації

Цей вид роботи продуктивний та дієвий з учнями у старшій школи. Педагоги активно використовують засоби масової інформації, інтернет ресурси.

Вони можуть бути оглядові і тематичні. Частіше зі школярами використовують оглядові поліінформації - короткі доступні повідомлення про найважливіші події в Україні та за кордоном. Тематичну поліінформацію присвячують висвітленню одного або кількох актуальних питань політичного, економічного, культурного чи наукового життя України або світової спільноти. У процесі політичного інформування учнів важливо забезпечити новизну, своєчасність, оптимальний для них обсяг, якість інформації (достовірність, надійність, повнота), а також селективність їх засвоєння.

Аналізуючи ефективність поліінформації, доцільно з'ясувати актуальність теми, рівень підготовленості учнів-поліінформаторів, зацікавленість та активність слухачів. Учитель має звернути увагу на доступність інформації, використовувані учнями джерела, уміння

узагальнювати, робити висновки. Не можна залишати поза увагою політичну спрямованість інформації. Впливовою на хід політінформації є позиція й активність учителя.

Випуск стінної газети

Стінгазета — рукописна або друкована газета, що вивішується на стіні, готується колективом певного закладу для висвітлення поточних новин цього закладу, публікації звітів або привітань зі святами. Традиційно учнів залучають до випуску загальношкільної, класної газети, предметного гуртка, сатиричної та інших. Для широкого залучення до цієї роботи учнів створюють редакційні колегії, кореспондентські мережі. Участь у них сприяє розвитку спостережливості, вміння аналізувати, визначати власну позицію щодо фактів і явищ життя. Спільна робота над якоюсь певною темою значно збільшує педагогічний вплив позакласної роботи на учнів, сприяє більш успішному досягненню освітньо-виховних завдань, що стоять перед школою.

Обговорення радіо- і телепередач

Цей вид роботи добре вводити, епізодично з молодших класів. Більш ефективна робота у середніх та старших класах. У зв'язку з тим, що сучасні ЗМІ виступають для дітей як чинник моделювання та формування системи поглядів на світ, тому є доцільним проведення спеціальних занять або таких видів діяльності, які б вчили дітей та молодь адекватно сприймати й аналізувати інформацію.

Учитель покликаний допомогти учням глибоко і критично сприймати побачене на екрані, правильно оцінювати події, явища, героїв, що сприяє виробленню правильних уявлень про норми і правила поведінки. Проте нерідко учні дивляться й адресовану дорослим кінопродукцію і не завжди можуть правильно зорієнтуватися в її змісті, що призводить до невірної трактування фільму, акцентуванні уваги на негативних рисах персонажу. Підлітки досить сильно захоплюються пригодницькими, детективними фільмами, намагаються наслідувати у своїх діях і вчинках героїв цих фільмів. Тому педагоги повинні цікавитися, до яких кінофільмів вони виявляють інтерес, і відповідно коригувати цю роботу.

Походи

Ознайомлення з рідним краєм, дослідження рослин, тварин і природних явищ є завжди цікавою формою роботи, яку діти чекають з нетерпінням. З учнями середнього шкільного віку влаштовують близькі прогулянки в парк, сад, поле, на берег річки, а також одноденні походи (для старшокласників - кількадевні). Походи по, рідному краю викликають потяг школярів до вивчення рідного краю. Значущість туристично-краєзнавчої роботи полягає насамперед у тому, що через неї можна здійснити один з головних принципів навчання і виховання — принцип єдності теорії і практики, зв'язку навчання з життям.

Теоретичні знання, здобуті в школі під час походів, дістають практичне застосування (пошуки корисних копалин, вивчення ґрунтів, метеорологічні та гідрологічні спостереження для потреб промисловості, сільського господарства і транспорту, збирання лікарських та інших цінних дикорослих, рослин, вирощування саджанців плодових дерев догляд за сільськогосподарськими культурами та за молодняком, збирання врожаю, боротьба з ерозією ґрунтів і шкідниками ланів, проведення різних меліоративних заходів тощо). Самостійно виконуючи практичні завдання, школярі вчаться систематизувати матеріал, робити записи, складати конспекти, працювати з документами. Такі вправи розвивають мислення творчу думку дітей. А це вдається легше здійснювати саме на екскурсіях і в туристських походах по рідному краю через практичну участь дітей у суспільно-корисній праці.

Екскурсії,

Екскурсія (від лат. *excursio* – поїздка), згідно з сучасним уявленням, колективний огляд музею, визначного місця, виставки, об'єкту природи і т.п. за певним маршрутом під керівництвом екскурсовода з пізнавальними, освітніми, науковими і виховними цілями, а також для задоволення естетичних потреб під час використання вільного часу.

Вчителі не завжди зацікавлені цією формою роботи через потребу у пошуку та залученні помічників, супроводжуваних, транспорту.

Групові виховні роботи передбачає екскурсії на підприємства, в музеї, на виставки.

Музейна екскурсія, серед іншого, відрізняється тим, що проводиться в спеціально організованому музейному просторі. Музейні екскурсії достатньо різноманітні і розрізняються за місцем проведення і об'єктами показу, за характером тематики, за цільовою спрямованістю, за складом екскурсантів.

Ця форма використовується рідко. Найбільш розповсюдженою проблемою є те, що не в кожному населеному пункті є музей, або ж він далеко розміщений територіально і є досить матеріально затратним організація проведення.

Але ця форма роботи досить ефективна, адже музеї являють собою зустріч і спілкування зі «свідками минулого» - речами, які зберігають пам'ять про давні історичні та культурні події. Це емоційне переживання стає вікном для потоку інформації із навколишнього середовища.

Її характерною ознакою є також колективність огляду, внаслідок чого в групі людей, пов'язаних спільним інтересом, виникає вільний обмін думками та особлива психологічна атмосфера як наслідок пережитих емоцій. Вона сприяє сприйняттю і засвоєнню побаченого і почутого. Екскурсія проходить під проводом керівника музею та екскурсовода, на певну тему і за певним маршрутом, тобто вона має організований характер.

Але у роботі з дітьми, які мають психофізичні порушення момент з обміну думками та вільного обговорення стає ускладненим. Цих дітей потрібно спонукати та свідомо націлювати на сприйняття об'єктів, давати можливість знайомитись з ними та отримувати від кожного підтвердження усвідомлення поданої інформації. Тому роль педагога постає поряд з екскурсоводом або навіть його замінює. Корекційний педагог має будувати і проводити екскурсію, використовуючи спеціальні методи згідно специфіки порушення дітей.

Висновки. Форми позакласної та позашкільної виховної роботи є ефективними інструментами для створення умов соціального досвіду учнів спеціалізованих шкіл і ця робота має бути систематичною, переплітатися із навчанням і власним світоглядом.

Це питання є актуальним для корекційної педагогіки. Емоційно-чутливе, тактильне сприйняття всіх речей, про які мовиться чи описується на заняттях у спеціалізованих школах усно, ніщо без поєднання з власним досвідом. У дитини має формуватися так звана «чуттєва грамотність». Тому однією з високоефективних форм я вбачаю музейні екскурсії.

До співпраці із музеями мають залучатися усі ступені освітніх закладів, починаючи з молодшої ланки, закінчуючи вищими навчальними закладами. Така співпраця існує в наш час, але, на жаль, має епізодичний та безсистемний характер.

Аналізуючи передову практику зарубіжної педагогіки, чітко помітно високу тенденцію розвитку цього виду групової роботи як навчання у рамках музеїв, арт центрів та авторських виставок мистецтв. З кожним роком створюються нові течії та форми взаємодії з відвідувачами, трансформується стиль ведення екскурсій та методи викладення матеріалу[5, с.43].

Тому проаналізувавши форми групової роботи у корекційній педагогіці та передові напрацювання у напрямку розвитку загальноосвітньої школи і аналізуючи практику зарубіжної педагогіки, я ставлю перед собою завдання, активізації форм групової роботи у позашкільному просторі.

Подальшими перспективами На сьогодні позашкільна робота малопопулярна в Україні і розвивається із значним відставанням від зарубіжної. Але останні 5-7 років тему позакласної роботи починають активно підіймати сучасні вчені та дослідники загальної шкільної освіти. Вже добре відомі роботи Л. Гайди, О. Караманова, Н. Капустіна, В. Бекетова, Ю. Малієнко, І. Ласкій, Т. Лисенко, Т. Олексенко. Вони говорять про відновлення і організацію взаємозв'язку школи і культурно-освітніх закладів.

Та ці роботи не торкаються питань освіти дітей з особливими потребами. Тому сумісно з ними має починати рухатися корекційна освіта. Корекційні педагоги мають паралельно шукати ефективні для кожної нозології форми і методи педагогічної взаємодії, як одне з важливих напрямків трансформації у сучасному просторі освіти.

Список використаних джерел

1. **Гайда Л.А.** Музейна педагогіка: пошук оптимальної моделі// Методологічні засади історичної освіти в контексті профілізації старшої школи: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (кіровоград, 21-22 жовтня 2010р.). - Кіровоград: Видавництво КОШПО імені Василя Сухомлинського, 2012.- ст.234-249. 2. **Капустіна Н.І., Гайда Л.О.** Психолого-соціологічні дослідження музейних програм і занять для школярів//музей і майбутнє: матеріали обл.наук.конф.- Дніпропетровськ, 1998 – ст.28-36. 3. **Караманов О.В.** Роль навчального середовища в реалізації музейно-педагогічних програм і проєктів/О.В.Караманов//Постметодика.-2013.-№3.-с.41-44 4. **Максимюк С.П.** Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2009. – 670 с. 5. **Олексенко Т.Д.** Підготовка студентів до впровадження музейної педагогіки в початковій школі / Т.Д. Олексенко Психолого-педагогічні умови організації розвивального середовища в закладах освіти. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 6-7 травня 2010. – Херсон, 2010. – С. 209-213. 6. **Тарасова Т.** Педагогічні технології в роботі класного керівника/Т.Тарасова, В Кириченко. - Т.: Терно-граф, 2006.-224с. 7. **Фіцула М.М.** Методика попередження і подолання педагогічної занедбаності учнів загальноосвітніх шкіл/М.М. Фіцула. - Ужгород - Т.: ТДПУ ім.В.Гнатюка, 2002.-228с. 8. **Юхневич М.Ю.** Я поведу тебя в музей: Учебное пособие по музейной педагогике / М.Ю. Юхневич. Министерство культуры РФ, Рос. институт культурологии. – М., 2001. – 224 с.

References

1. Gajda L.A. Muzejna pedagogika: poshuk optimal'noi modeli// Metodologichni zasady istorichnoi osviti v konteksti profilizacii starshoi shkoi:materiali Vseukraïns'koï naukovo-metodichnoi konferencii (kirovograd,21-22 zhovtnja 2010r.). - Kirovograd: Vidavnictvo KOIPPO imeni Vasilja Suhomlins'kogo,2012.- st.234-249. 2. Kapustina N.I.,Gajda L.O. Psihologo-sociologichni doslidzhennja muzejnih program i zanjat' dlja shkoljariv//muzej i majbutne: materialy obl.nauk.konf.- Dnipropetrovs'k,1998 – st.28-36. 3. Karamanov O.V. Rol' navchal'nogo seredovishha v realizacii muzejno-pedagogichnih program i proektiv/O.V.Karamanov//Postmetodika.-2013.-№3.-s.41-44 4. Maksimjuk S.P. Pedagogika: Navchal'nij posibnik. – K.: Kondor, 2009. – 670 s. 5. Oleksenko T.D. Pidgotovka studentiv do vprovadzhennja muzejnoi pedagogiki v pochatkovij shkoli / T.D. Oleksenko Psihologo-pedagogichni umovi organizacii rozvival'nogo seredovishha v zakladah osviti. Materiali Vseukraïns'koï naukovo-praktichnoi konferencii 6-7 travnja 2010. – Herson, 2010. – S. 209-213. 6. Tarasova T. Pedagogichni tehnologii v roboti klasnogo kerivnika/T.Tarasova, V Kirichenko. - T.: Ternograf,2006.-224s. 7. Ficula M.M. Metodika poperedzhennja i podolannja pedagogichnoi zanedbanosti uchniv zagal'noosvitnih shkil/M.M. Ficula. - Uzhgorod - T.: TDPU im.V.Gnatjuka,2002.-228s. 8. Juhnevich M.Ju. Ja

povedu tebjja v muzej: Uchebnoe posobie po muzejnoj pedagogike / M.Ju. Juhnevich. Ministerstvo kul'tury RF, Ros. institut kul'turologii. – M., 2001. – 224 s.

Tetiana Rybkina. Forms of out-of-school activities for the children with physical disabilities. The article is devoted to the most used forms of teamwork with pupils and it presents a review and analysis of recent researches and their implementation and usage in specialized institutions. The research elucidates and determines the effective form of interrelations between a specialized school and social environment as a museum space.

It was substantiated that the main focus area of the personality formation of the disabled-child is a creation of the positive world perception and its reinforcement. The system assumed the usage of a variety of forms and methods of work; a child is integrated into community services from the early age and according to his or her psychophysical abilities and interests.

Children with psychophysical disorders, due to the limited development of cognitive processes, the weakness of the acquirement of general terms and rules, start getting wise to the general structure and terms of morality with certain retardation. Starting from the primary school age, their knowledge of these issues is rather superficial. Therefore, the formation of such principles cannot be limited by school-time, conversations and chats during the educational process. This work should be integrated and linked to the outside world, the world culture, go inseparably and go beyond the specialized institution. Considering all these aspects, the group forms help to adopt the methods of interaction and activity, acquirement of behavior samples that become the basis for developing personality.

The study emphasizes that the forms of out-of-school educational work are very effective for creating the conditions of the social experience of pupils in specialized schools. As a consequence, the interrelation with cultural - educational centers, as well as, with scientific - research centers of the city and country is being formed.

It was ascertained the effective form of relationship between a specialized school and social environment as a museum space. It was analyzed the work of teachers in the development of this approach and it is stressed the necessity of such direction in the correctional pedagogy.

Based on the review of foreign literature, it's clearly noticeable the tendency of the development of such type of teamwork as training in the framework of museums, art centers and art exhibitions copyright.

Key words: forms of group work, correctional education, specialized institution, a child with special needs, moral education, and museum.

Received 22.04.2015

Reviewed 13.05.2015

Accepted 16.06.2015